

GROENLINKS, PARTIJ VAN DE TOEKOMST

GROENLINKS
ZIN IN DE TOEKOMST

WWW.GROENLINKS.NL

VOORWOORD

Met het Toekomstcongres op 22 november 2008 heeft GroenLinks een proces afgerond waarin duizenden partijleden en mensen van buiten GroenLinks hebben meegepraat over de toekomst van onze partij. En na anderhalf jaar open discussie mag het resultaat er zijn: met de vernieuwde uitgangspunten en de politieke prioriteiten onderscheidt GroenLinks zich van andere partijen. GroenLinks is klaar voor de toekomst..

De vernieuwde uitgangspunten geven aan waar GroenLinks als Partij van de Toekomst voor staat: een groene wereld, een sociaal land, een open cultuur, een democratische samenleving en een grote wereld. De politieke prioriteiten op hun beurt dwingen ons om meer focus aan te brengen in ons dagelijkse politieke handelen. De komende jaren zal GroenLinks aan de hand van de prioriteiten haalbare en realistische antwoorden formuleren. Net als de uitgangspunten zijn ook de prioriteiten niet in beton gegoten. Iedere vier jaar zullen de prioriteiten herijkt worden op het congres voorafgaand aan het congres waar het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld. Op deze wijze dienen onze uitgangspunten en politieke prioriteiten als leidraad voor de samenstellers van het verkiezingsprogramma.

Kortom GroenLinks is klaar voor de toekomst. We hebben er zin in... Zin in de Toekomst!

GROENLINKS, PARTIJ VAN DE TOEKOMST

INLEIDING

In 1990 ontstond GroenLinks uit vier partijen die samen vonden dat groene politiek een sterke partij nodig heeft. Gebaseerd op een linkse vrijheidslievende traditie hebben we maatschappelijke wortels in de milieubeweging, de protesten tegen kernenergie, de vredesbeweging, de vakbeweging, progressieve religieuze groeperingen, het feminisme en de strijd voor homo-emancipatie. In het programma van uitgangspunten uit 1992 staat dat we 'niet één leidende ideologie of maatschappijtheorie hebben, maar wel enkele idealen'. Nu de partij volwassen is geworden, geldt dat nog steeds. Groene waarden en de kwaliteit van leven zijn voor ons onlosmakelijk verbonden met sociale rechtvaardigheid. We staan voor emancipatie en individuele ontplooiing, voor pluriformiteit van leefstijlen en culturen, voor gemeenschapszin tussen burgers en onderlinge solidariteit, voor democratisering van politiek, arbeidsverhoudingen en maatschappelijke instellingen, voor mondiale solidariteit met mensen die in de verdrukking zitten. Ons hart is groen en het zit links.

GroenLinks maakt deel uit van een wereldwijde groene politieke beweging, in Europa samenwerkend in de Europese Groene Partij. Het ontstaan van groene partijen in Europa past in een lange trend van maatschappelijke veranderingen. Bij die trend horen globalisering en migratie, individualisering en een verschuiving in de waarden die mensen belangrijk vinden. Naast klassieke sociaal-economische waarden, zoals inkomenshervreiding en werkgelegenheid, zijn voor veel mensen de zorg voor milieu en natuur, voedselzekerheid, zelfbeschikking, emancipatie en gelijke rechten ook belangrijk geworden. Dat biedt GroenLinks kansen om onze idealen dichterbij te brengen. Juist onze antwoorden zijn nodig voor de nieuwe grote maatschappelijke problemen in de wereld en dichtbij huis: de opwarming van de aarde, teveel mensen die langs de kant van de arbeidsmarkt staan, culturele botsingen en wantrouwen in de democratie.

Op lokaal niveau heeft GroenLinks in korte tijd veel bestuurlijke ervaring opgedaan. Zo'n honderd wethouders en gedeputeerden laten zien dat we concrete politieke ideeën hebben die we met maatschappelijke organisaties en zowaar ook met bedrijven als bondgenoot in de politieke arena kunnen realiseren. Wij zijn klaar voor de volgende stap: GroenLinks is klaar om mee te regeren en we willen onze ideeën ook op landelijk niveau in de regering in de praktijk brengen. In een tijdperk waarin economie en ecologie om scherpe keuzen vragen om de kwaliteit

van ons leven te verhogen, claimen we als groene politici een plek in het centrum van de politiek.

EEN GROENE WERELD

De groei van de internationale handel is ongekend. Alles wordt overal gemaakt, informatie is wereldwijd beschikbaar en je kunt alles overal kopen. Dat heeft honderden miljoenen wereldburgers verlost uit uitzichtloze armoede. Voor het eerst in de geschiedenis beschikken we over voldoende middelen en kennis om radicaal een einde te maken aan de armoede en honger van 1 miljard mensen. Maar er is ook een keerzijde. Er is een wereldwijde cultuur ontstaan van consumentisme, die een te groot beslag legt op schaarse natuurlijke hulpbronnen, die de biodiversiteit aantast en die leidt tot opwarming van de aarde. Het zijn vooral de allerarmsten in de wereld die het slachtoffer zullen worden van de gevolgen van klimaatverandering: overstromingen, orkanen, droogtes. Groenlinks vindt dat economische groei nooit ten koste mag gaan van het milieu en het welzijn van de mens. In de eerste plaats zullen de Westerse landen hun nationale ecologische voetafdrukken flink moeten verkleinen. Zij veroorzaken immers de meeste vervuiling en moeten daar dan ook voor betalen. Alleen zo kunnen ecologische duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid met elkaar worden verbonden. Groene politiek kiest voor een ontwikkeling die voorziet in de economische en sociale behoeften van de huidige generatie van wereldburgers zonder dat dit ten koste gaat van de mogelijkheden van toekomstige generaties.

Uitgangspunt 1

GroenLinks staat voor ecologische duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid: iedere wereldburger heeft recht op een evenredig aandeel in de schaarse natuurlijke hulpbronnen, nu en in de toekomst. De economie staat altijd in dienst van het milieu en van welzijn en geluk van de mens. Waar deze geschaad worden door voortgaande economische groei kiezen we voor krimp. Milieukosten worden door de veroorzaker betaald. De positie van de armsten in de wereld moet worden verbeterd zonder ecologische grenzen te overschrijden. Dat betekent dat Westerse landen hun nationale ecologische voetafdrukken flink moeten verkleinen.

Groen gaat ook over dichtbij. Groen is een mooiere kleur in onze omgeving dan het grijs van asfalt en beton. Wij willen zuinig zijn op onze leefomgeving. Het is prettig leven als er in de drukke stad voldoende parken

en speelplaatsen zijn voor kinderen. Het is waardevol dat we kunnen ontspannen in de mooie natuurgebieden in ons land. Gezond eten, een fijne woning en schone lucht horen bij het goede leven.

Groen is een waarde waarvan we in ons eigen leven allemaal het belang zien. Maar we zien ook dat die waarde onder druk staat. We zien het asfalt oprukken. We hebben last van het lawaai van vliegtuigen. De lucht is vies en ongezond.

Die ontwikkeling moeten we stoppen.

Daar is wel wat voor nodig. Herstel van het ecologisch evenwicht en een eerlijke verdeling van de ruimte en de rijkdommen die natuur en milieu ons bieden, vereisen een omslag in onze productie en consumptie. De politiek dient die omslag mogelijk te maken door grenzen te stellen aan de markt, maar ook door de voorwaarden te scheppen voor groene investeringen en innovatie.

Uitgangspunt 2

De balans tussen economie, sociale rechtvaardigheid en duurzame ontwikkeling vraagt om scherpe politieke keuzes voor duurzame landbouw, milieuvriendelijke mobiliteit en duurzame energieproductie. Het vraagt van ons allemaal om kritisch naar onze consumptiepatronen te kijken. Een culturele en maatschappelijke verandering is nodig om de wereld leefbaar te houden voor volgende generaties. Groene politiek zorgt daarbij voor een platteland dat in al zijn functies – voedsel, natuur, recreatie, zorg, schone lucht – binnen bereik van iedereen is.

Groene politiek is geen blauwdruk voor een maatschappij, maar een ontwikkeling die ecologische, sociale en economische kwesties in balans brengt. Groene politiek is niet alleen een zaak van de overheid, maar vraagt ook dat we allemaal kritisch naar ons eigen gedrag kijken.

In een open en democratische samenleving dragen naast overheden ook maatschappelijke organisaties, bedrijven en universiteiten bij aan een maatschappelijke en culturele omslag. In zo'n samenleving heeft ook elke individuele burger een eigen verantwoordelijkheid: door wat je eet en aanschaft, door wat je doet en laat, beslis je immers mee over onze gezamenlijke toekomst.

Uitgangspunt 3

GroenLinks kiest voor het beschermen van de aarde, het behoud van ecosystemen en een respectvolle omgang met dieren. Niet alleen omdat wij als mensen daar uiteindelijk baat bij hebben, maar juist ook omdat dieren, ecosystemen

en onze planeet waarde op zichzelf hebben. Niet het succes van vandaag, maar de winst van morgen staat centraal in onze groene, sociale en diervriendelijke economie.

EEN SOCIAAL LAND

Werken is topsport. Het is een stimulerende, goed beloonde levensvervulling voor wie mee kan komen, maar een hobbelig speelveld voor wie minder is opgeleid of minder dan 100% gezond is. In ons eigen land zijn het vooral de mensen met een lagere opleiding die de kans lopen hun baan kwijt te raken. Allochtonen zijn vaker dan anderen aangewezen op een uitkering. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt concurreren zij met laagopgeleide autochtonen. Beide groepen maken zich zorgen over hun rechten bij hervormingen van de verzorgingsstaat. Maar de huidige sociale zekerheid heeft weinig te bieden aan allochtonen, jongeren met weinig opleiding, werkloze ouderen of vrouwen die de arbeidsmarkt op willen. Zij willen meer dan uitzichtloze flexcontracten of een karige uitkering. Het principe van levenslang leren zou als uitgangspunt moeten worden gehanteerd.

GroenLinks gelooft niet in behoud of restauratie van wat vroeger goed leek. Daarvoor is het leven van veel mensen teveel veranderd. GroenLinks wil nieuwe zekerheden voor mensen. Dat begint bij goed onderwijs dat kinderen opleidt tot vrije en verantwoordelijke burgers die betrokken zijn bij hun omgeving en die sterk staan in het leven. Ons onderwijs moet jongeren kansen geven op vooruitgang, zeker als ze komen uit een omgeving waar armoede en achterstelling heersen. Juist deze jongeren raken nu verloren in een onderwijssysteem dat hen niet uitdaagt en niet helpt om het beste uit zichzelf te halen, maar hen vroegtijdig voorsorteert op achterblijven.

Uitgangspunt 4

GroenLinks staat voor een onderwijsstelsel dat emancipatie en zelfontplooiing als ideaal heeft. Wij willen onderwijs dat alle kinderen kansen geeft om hun talenten en ambities te ontplooien, ongeacht hun herkomst, sekse of sociale klasse. Een goed opgeleide, divers samengestelde beroepsbevolking is immers een belangrijke voorwaarde voor een solidaire samenleving.

Onze levensloop is minder voorspelbaar geworden. De regel is niet meer dat mannen na hun schooltijd beginnen aan een baan voor het leven, terwijl vrouwen de zorgtaken op zich nemen. We willen allemaal prettig

werk kunnen doen, een baan hebben waarin we ons kunnen ontplooiën. Economische zelfstandigheid draagt bij aan emancipatie. We willen werk ook kunnen combineren met tijd voor de zorg voor onze kinderen, met de mogelijkheid om te blijven leren en met voldoende vrije tijd om andere leuke dingen te doen. Daarbij verdienen we allemaal de zekerheid van een fatsoenlijk inkomen. GroenLinks wil dat er meer geld komt voor mensen met een minimumuitkering en met laagbetaald werk en voor mensen die moeizaam rondkomen met een eigen bedrijfje. In de publieke sector moeten de werknemers – de leraren, de verpleegkundigen, de politieagenten, het personeel in de kinderopvang – goed beloond worden. Zij doen zwaar werk waar we allemaal baat bij hebben. Door dat werk beter te belonen en aantrekkelijk te maken, investeren we in ontspannen sociale verhoudingen. GroenLinks staat voor een sociaal stelsel dat mensen in staat stelt hun talenten te ontwikkelen, in plaats van hen in een bureaucratisch hokje te stoppen. Een sociaal stelsel dat vrouwen en mannen de ruimte biedt te kiezen voor combinaties van scholing, zorg, betaald werk en onbetaalde taken.

Uitgangspunt 5

GroenLinks staat voor ontspannen sociale verhoudingen met een rechtvaardige inkomensverdeling waarbij iedereen de kans heeft om werken, zorgen, leren en vrije tijd te combineren. Daarom kiest GroenLinks voor een vergaande herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid. GroenLinks zet zich bovendien in voor een grotere waardering van onbetaalde of laaggekwalificeerde arbeid en van betaalde arbeid van verzorgende aard. Ons stelsel van sociale zekerheid moet mensen niet alleen verzekeren van een inkomen, maar hen uitzicht beiden op een plek op de arbeidsmarkt of een andere vorm van participatie.

Hoe we werken en leven heeft niet alleen te maken met ontwikkelingen dichtbij. Globalisering en snelle technologische ontwikkelingen hebben grote invloed. De enorme groei van de internationale handel brengt meer welvaart in ons eigen land, maar ook in veel arme landen. Landen als China, India en Brazilië ontwikkelen zich in een razend tempo. In Europa leveren de open binnengrenzen voor goederen, diensten en werknemers veel werk en inkomen op. Maar hoe sterk die welvaart in de wereld ook toeneemt, ze wordt nog steeds niet vanzelf eerlijk verdeeld. Groene politiek is een keuze voor internationale solidariteit. Het gaat er om de welvaart zo te verdelen, dat ieder mens verzekerd is van een solide

basis voor een gezond en gelukkig leven.

Uitgangspunt 6

GroenLinks staat voor internationale solidariteit en sociale rechtvaardigheid. Iedere wereldburger heeft recht op werk, goed en beschikbaar voedsel, een volwaardig inkomen, huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg en voldoende tijd om in vrijheid het eigen leven vorm te kunnen geven. Daarvoor is een herverdeling van macht en middelen nodig met een economische ordening waarin de markt wordt gestuurd door een democratische inbreng van overheid, werknemers, werkgevers en consumenten. De regels voor de geldmarkten moeten eerlijk zijn, de macht van financiële ondernemingen moet ingeperkt worden. GroenLinks staat voor een eerlijke en open wereldhandel waarin alle economische, sociale en milieukosten worden doorberekend.

EEN OPEN CULTUUR

We bepalen tegenwoordig zelf hoe we ons willen verbinden aan organisaties en gemeenschappen. Individualisering als proces van emancipatie is een mooie ontwikkeling. Iedereen moet de vrijheid hebben zich te ontplooiën en zijn eigen keuzes te maken. Mensen hebben verschillende leefstijlen en levensovertuigingen. Je mag zelf kiezen voor een maatpak, een hoofddoek of een piercing met roze driehoek in je navel, zolang dat een keuze is zonder dwang en drang van je omgeving. Het emancipatieproces is nog niet voltooid. In theorie heeft iedereen gelijke rechten, maar in de praktijk is er nog sprake van achterstelling en discriminatie van vrouwen, homo's en allochtonen. Veel mensen ontdekken nog de knellende banden van religieuze of hechte culturele gemeenschappen die hen belemmeren om op hun eigen wijze in de samenleving te participeren.

Uitgangspunt 7

GroenLinks staat voor een pluriforme, solidaire samenleving, waaraan iedereen in gelijke mate en in zo groot mogelijke vrijheid kan deelnemen. Een samenleving waarin alle mensen zich kunnen ontplooiën zonder discriminatie, racisme, seksisme en andere vormen van onderdrukking. GroenLinks zet zich daarbij in voor gelijkwaardigheid in economische, juridische, maar ook in sociaal-culturele en levensbeschouwelijke zin. Zo'n maatschappij vereist een sterk ontwikkelde solidariteit, veel verantwoordelijkheidsbesef voor het geheel en een krachtig streven naar rechtvaardigheid. Dan krijgen mensen de kans te emanciperen.

Globalisering en migratie leiden tot toenemende culturele diversiteit die door velen als een verrijking van het persoonlijk en maatschappelijk leven wordt gezien. Voor de bevoorrechte wereldburgers ligt de wereld aan hun voeten. Zij nemen vaker het vliegtuig naar Londen of New York dan de bus naar de Amsterdamse Indische buurt. In hun drukke leven laten zij hun huis opknappen door arbeidsmigranten uit Oost-Europa. Zij weten hoe ze de wereld tegemoet moeten treden.

Voor veel mensen in de oude wijken van onze grote steden komt de wereld op hen af. De verandering en de verkleuring van de samenleving brengt onzekerheid met zich mee. Zeker als sociaaleconomische achterstanden zich concentreren in deze wijken.

Wij willen dat de voordelen en de risico's van globalisering beter worden gedeeld. Door te zorgen voor beter onderwijs en herverdeling van inkomens. En door de woningmarkt voor iedereen toegankelijk te maken en krachtig op te treden tegen huisjesmelkers en louche bedrijfsjes die arbeidsmigranten uitbuiten. In een open samenleving is er perspectief voor iedereen. Ook voor de mensen die nu vooral de nadelen van migratie en globalisering ondervinden. In zo'n samenleving zijn mensen niet bang voor migranten.

Uitgangspunt 8

GroenLinks staat voor een open wereld die de voordelen en risico's van globalisering eerlijk verdeelt. Dichtbij betekent dit dat we staan voor een toegankelijke woningmarkt, een veilige leefomgeving, onderwijs, werk en maatschappelijke participatie. In mondiaal perspectief betekent dit dat iedereen zicht heeft op vooruitgang waardoor niemand zich gedwongen voelt zijn thuis te verlaten. GroenLinks is niet bang voor migranten en kiest voor een samenleving die een warm thuis biedt aan mensen die huis en haard moeten ontvluchten.

Natuurlijk zijn er grote verschillen tussen mensen, maar nog groter zijn de overeenkomsten. We willen immers allemaal goed onderwijs, een fijne baan en voldoende inkomen. We willen goed kunnen wonen en de vrijheid om ons leven zelf vorm te geven.

Daarbij hoort ook de plicht de vrijheid van anderen te respecteren. Iedereen heeft de vrijheid zijn mening te uiten en zijn godsdienst te beleven. Wij schrijven geen gewenste leefstijlen voor aan mensen. In onze pluriforme samenleving staan we wel voor een ideaal van moderne gemeenschapszin. Gemeenschapszin is een leeg begrip in een samenleving waarin iedereen dezelfde waarden, normen en leefstijlen deelt. Zo is de werkelijk-

heid niet. We zijn niet alleen met de mensen die dichtbij ons staan. We dragen ook verantwoordelijkheid voor hen die van ver komen of voor hen die nog geboren moeten worden. Voor ons gaat individualisering om emancipatie en betrokkenheid, niet om egoïsme en consumentisme. Verbreding en verdieping van culturele kennis, vernieuwing van inzichten en betrokkenheid bij maatschappelijke problemen biedt mensen kansen. Kansen om in debat met elkaar, zonder vervreemding, polarisatie en vrees om te gaan met onvermijdelijke tegenstellingen.

Uitgangspunt 9

GroenLinks staat voor een combinatie van openheid en gemeenschapszin. Voor ons gaat individualisering om emancipatie, verantwoordelijkheid en betrokkenheid, niet om egoïsme en consumentisme. Gemeenschapszin is de ambitie om – alle verschillen die er tussen mensen en groepen kunnen zijn acceptierend – met elkaar te streven naar een open, vrije, ontspannen en solidaire samenleving.

Als politieke partij brengen wij het ideaal van openheid zelf in de praktijk. We zijn een open partij. Buitenstaanders zijn welkom om ons een spiegel voor te houden. Openheid houdt ons in beweging. Onze bestuurders en vertegenwoordigers zijn van een divers pluimage en die verscheidenheid maakt ons sterk. De meeste GroenLinksers hebben uitgesproken opvattingen over de wereld en de politiek. Het debat is daardoor vaak scherp en gepassioneerd, maar wel altijd open en eerlijk. Zo komen we samen, op een transparante manier, tot politieke standpunten en besluiten.

Uitgangspunt 10

GroenLinks is een open politieke beweging die strijdt voor een betere, andere wereld die schoner, groener, duurzamer en eerlijker is. Dit doen we samen met andere mensen, organisaties en bewegingen in lokaal, nationaal en internationaal verband. In onze verscheidenheid schuilt onze kracht. Nieuwe vormen van betrokkenheid zorgen er voor, dat niemand zich belemmerd hoeft te voelen om actief te worden binnen GroenLinks. We zijn open en eerlijk naar de ons direct omringende organisaties en onze kiezers, en transparant in de wijze waarop we besluiten nemen in onze vereniging.

EEN DEMOCRATISCHE SAMENLEVING

We stemmen niet automatisch meer op de partij van onze ouders. We bepalen zelf onze stem en geven tijdelijk ons vertrouwen aan de politici van onze keuze. We

willen zelf zeggenschap over hoe we dichtbij onze buurt vormgeven, maar willen ons ook bemoeien met wat er ver weg in de wereld gebeurt. De inrichting van Europa laten we niet over aan technocraten; daar willen we zelf iets over zeggen, net als over hoe we internationaal de milieuproblemen aanpakken en hoe we kunnen bijdragen aan democratie en veiligheid op de wereld.

GroenLinks verdedigt de principes van de rechtsstaat – niet alleen in eigen land maar ook elders. GroenLinks verzet zich tegen voorstellen die de grondrechten van mensen inperken. Iedereen heeft fundamentele rechten en vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid op het beleven van de eigen religie, recht op privacy, recht op een fatsoenlijk inkomen en recht op schone lucht.

Uitgangspunt 11

GroenLinks staat voor de principes van de democratische rechtsstaat, in Nederland maar ook in andere landen.

Iedereen heeft fundamentele rechten en vrijheden. Iedereen moet beschermd worden tegen argwanende en autoritaire overheden.

GroenLinks heeft een ideaal van burgerschap, waarin mensen niet alleen betrokken zijn bij de vormgeving van de eigen samenleving, maar ook gemotiveerd om zich met 'de wereld' te bemoeien. GroenLinks heeft een brede agenda van democratisering, bijvoorbeeld in de vorm van meer zeggenschap van werknemers in bedrijven en meer invloed van cliënten en consumenten bij maatschappelijke instellingen. Alleen in een democratische samenleving waarderen we de verschillen tussen mensen en kunnen we werken aan de verbinding van duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid.

Democratie gaat volgens ons om debat. Daarin krijgt niemand precies wat hij wil, omdat je altijd rekening moet houden met de opvattingen en belangen van anderen. Democratie is het zoeken naar compromissen om samen een stap verder te zetten. Dat is zo in de verenigingen waarin we actief zijn, in de politieke partij waarbij we ons aansluiten, maar dat geldt ook voor de compromissen die partijen moeten sluiten in de Haagse en Brusselse politiek. Cruciaal is dat het bestuur op alle niveau's transparant is, verantwoording aflegt en openstaat voor kritiek.

Deze uitgangspunten over democratie zijn strijdig met het staatsmodel van de erfelijke troonopvolging. GroenLinks is dan ook voorstander van een republiek.

Uitgangspunt 12

GroenLinks staat voor het democratisch ideaal van gelijke zeggenschap voor iedereen. Een ideaal van burgerschap waarin iedereen volledig in de democratische processen kan participeren en zich verantwoordelijk voelt voor de inrichting van de samenleving. Waar mogelijk moet sprake zijn van burgerparticipatie; de verantwoordelijkheid voor de besluitvorming ligt bij de politiek. Het politiek compromis is een onderdeel van het democratisch besluitvormingsproces. GroenLinks loopt daar niet voor weg. Voorop staat wel dat de politiek transparant is en met open vizier verantwoording durft af te leggen. GroenLinks is voorstander van een republiek.

De overheid is van ons allemaal. Het is geen machine die draait wat wij als individuen vragen.

Maar de overheid moet wel beter presteren. Er is gebrek aan regelingen die combinaties van werken, zorgen en leren goed mogelijk maken. Er is gebrek aan flexibiliteit in de bureaucratie als we zelf een bedrijfje willen starten of vanuit een uitkering nieuw werk willen zoeken. We raken gefrustreerd wanneer we te laat op onze afspraken komen als het openbaar vervoer het laat afweten of we lang in de file staan. Als we een nieuwe huurwoning in een andere stad zoeken, staan we jarenlang op de wachtlijst. Als starter op de woningmarkt kunnen we een eigen huis niet betalen. We willen de beste zorg voor onze steeds ouder wordende ouders, maar zien dat de zorgverleners gedwongen zijn de stop-watch te hanteren.

GroenLinks wil een overheid die pal staat voor de toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van de publieke dienstverlening - zorg, onderwijs, openbaar vervoer - en die daarvoor zelf de eindverantwoordelijkheid draagt. We willen een overheid die geen valse verwachtingen wekt, en die burgers en werknemers in de publieke dienstverlening ruimte biedt om eigen initiatieven te nemen. In ons ideaal staan mensen en de verantwoordelijke overheid samen garant voor een democratische en duurzame ontwikkeling van particuliere welvaart en publieke dienstverlening.

Uitgangspunt 13

GroenLinks kiest voor een overheid die borg staat voor het publieke belang. Dat betekent dat de overheid de eindverantwoordelijkheid moet hebben voor de toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van belangrijke algemene voorzieningen (zoals gezondheidszorg, openbare nutsbedrijven, volkshuisvesting en openbaar vervoer). Concurrentie en private initiatieven op deze terreinen zijn

wenselijk om de publieke sector kostenbewust en klachtgericht te laten werken. Privatisering en verzelfstandiging mogen geen doel op zich zijn.

Veel politieke partijen hebben moeite met het vasthouden van leden. Het lidmaatschap van maatschappelijke organisaties is in onze ontzuilde samenleving geen automatisme voor lange tijd. De herkenbaarheid van politici is voor kiezers belangrijker geworden dan het vasthouden aan ideologische programma's. Dat is een teken van emancipatie. Mensen laten zich niet vertellen hoe de samenleving eruit ziet; zij denken daar zelf over na. En ze handelen daar ook naar. Niet alleen door massaal en regelmatig geld over te maken voor goede doelen, maar ook door lid te worden van bijvoorbeeld natuur- en milieuorganisaties, consumentenorganisaties of medezeggenschaps- en cliëntenraden. Ook jongeren tonen maatschappelijke initiatief bij scholieren- en studentenacties, bij de organisatie van festivals en evenementen en door heftige politieke debatten op het internet te voeren. Als politieke partij steunen wij het idealisme van mensen. We zoeken de dialoog met jongeren, kunstenaars, wetenschappers en maatschappelijke organisaties, maar ook met mensen die zich niet vertegenwoordigd voelen. Die dialoog voeren wij door als ideeënpartij niet bang te zijn gedurfde voorstellen op de agenda te zetten. Als politici voeren wij het debat met open vizier. Ver weg en abstract in de parlementen, maar ook dichtbij met mensen op straat, op festivals, op onze websites, weblogs en andere digitale netwerken.

Uitgangspunt 14

GroenLinks is een ideeënpartij op zoek naar macht en inspiratie. GroenLinks staat als politieke partij voor een groene, sociale, open en democratische samenleving. Groenlinks wil zich als open partij laten inspireren door haar leden, kiezers en organisaties die voor hetzelfde ideaal staan. Zij vinden in onze partij een bondgenoot in het realiseren van groene en linkse idealen. GroenLinks is niet alleen een partij van idealen, maar ook van concrete resultaten. GroenLinks wil samenwerking met mensen en maatschappelijke en culturele organisaties en met bedrijven om hun idealisme te ondersteunen en om urgente thema's op de politieke agenda te zetten. Onze vertegenwoordigers in en buiten het parlement doen dat met diverse middelen en genieten daarbij het vertrouwen van de partij.

EEN GROTE WERELD

De andere kant van de wereld is dichtbij. Voor iedereen. Die zien we op onze tv of de pc. Zoals de andere kant van de wereld ons volgt. We chatten, bellen en sms-en met vrienden of familie ver weg. De hoeveelheid geld die we overmaken naar familie in arme landen is veel groter dan de officiële ontwikkelingshulp van overheden. Met internet onderhouden we allerlei netwerken, voor ons plezier of omdat we met anderen in de wereld een doel delen. Maatschappelijke organisaties organiseren zich internationaal. Als er mensenrechten worden geschonden, kijkt de hele wereld via de media mee en vraagt om ingrijpen. De verantwoordelijkheid om te beschermen botst steeds meer met de soevereiniteit van staten. Wij staan in deze wereld voor het universele van de mensenrechten. Ieder mens heeft recht op vrijheid. Ieder mens heeft politieke, ecologische, economische, sociale en culturele rechten en heeft recht op voedselzekerheid, vrijwaring van armoede en bescherming tegen uitbuiting, onderdrukking en oorlog. Het is een illusie te menen dat mensenrechten, democratie en vrede met militaire middelen kunnen worden nagestreefd. Gewapend ingrijpen kan alleen een laatste redmiddel zijn, mits het tevens een begin is van verzoening en wederopbouw.

Uitgangspunt 15

GroenLinks staat voor het ideaal van een vreedzame wereld en respect voor mensenrechten. Dat vraagt om versterking van de internationale rechtsorde. Militaire interventies, alleen in geval van dreigende genocide of als alle niet-militaire middelen ineffectief zijn, moeten door Nederland alleen dan worden ondersteund als ze gesteund worden door de Verenigde Naties. Militaire operaties moeten steeds het begin zijn van verzoening en wederopbouw. Er moet een eind komen aan de wapenproductie in Nederland.

Ons ideaal van een vreedzame wereld en respect voor mensenrechten vraagt om versterking van de internationale rechtsorde. Een grotere representativiteit van het belangrijkste orgaan van de Verenigde Naties - de Veiligheidsraad - is daarvoor noodzakelijk. Maar ook andere internationale instituties moeten worden gemoderniseerd. De Wereldhandelsorganisatie staat nu nog teveel in het teken van vrijhandel alleen, en wordt gedomineerd door het Westen. Wij zien handel als middel, niet als doel. Die handel moet dan ook eerlijk zijn en mogelijkheden bieden voor iedereen, rekening houdend met de schaarste van onze hulpbronnen.

Wij zien de wereldproblemen als een opgave voor ons

allen. Zo raakt klimaatverandering alle wereldburgers. En we kunnen er alleen gezamenlijk een oplossing voor vinden. Daartoe moet iedereen wel gelijke kansen krijgen. Dit betekent dat we als wereld de armoede drastisch moeten verminderen. Alleen dan kunnen we gelijkwaardig de aankomende wereldproblemen pareren. Organisaties als de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds dienen hiervoor gedemocratiseerd en hervormd te worden. Nu geldt nog teveel dat wie betaalt het voor het zeggen heeft en wordt veel landen een niet passende blauwdruk opgelegd.

Uitgangspunt 16

GroenLinks staat voor – en ziet de noodzaak van – een wereldwijde samenwerking van landen om mondiale uitdagingen als armoede, klimaat, voedsel, migratie en asiel aan te gaan. Hierbij streeft GroenLinks naar een eerlijke representatieve vorm van wereldwijd bestuur langs multilaterale, democratische weg. De universele en individuele rechten van de mens staan daarbij centraal. Voor de behartiging daarvan zijn de Verenigde Naties voor GroenLinks een cruciale organisatie, mits alle continenten gelijkwaardig vertegenwoordigd zijn in de Veiligheidsraad.

Wij kiezen voluit voor een inbedding van Nederland in de Europese Unie. Niet omdat de Unie de natiestaat op termijn zal moeten of kunnen vervangen. Wel vanwege het toenemende grensoverschrijdende verkeer van mensen, goederen en informatie, en omdat de uitdagingen van deze tijd zo grootschalig zijn dat die alleen in internationale verbanden kunnen worden aangepakt. Ons ideaal is een groen, sociaal en democratisch Europa. Een Europa dat oog heeft voor nationale verschillen, maar zelfbewust een voortrekkersrol in de wereld speelt.

Europa heeft laten zien dat onderlinge samenwerking oude littekens kan laten helen. Tegelijkertijd is Europa nog lang niet 'af'; wij moeten eraan blijven werken. De Europese Unie moet zich inzetten voor, committeren aan en waar nodig initiator zijn van een structurele, wereldwijde dialoog over de grote internationale vraagstukken van deze tijd. Een eerlijke verdeling van de lasten en baten van de globalisering, de strijd tegen armoede, de opwarming van de aarde en de aantasting van de biodiversiteit, de rechtvaardige verdeling van schaarse grondstoffen en energie, stimuleren van milieuvriendelijke technieken, tegengaan van verspreiding van kernwapentechnologie en de aanpak van het wereldwijde terrorisme. Hiervoor moet de Europese Unie een vanzelfsprekende bestuurslaag in ons

democratische bouwwerk worden. Een laag met een daadkrachtig Europees Parlement met een duidelijk mandaat.

Uitgangspunt 17

GroenLinks kiest voor een groen, sociaal en democratisch Europa dat een voortrekkersrol in de wereld speelt. De toekomst van Nederland ligt in Europa en de toekomst van Europa in de wereld.

GROENLINKS, PARTIJ VAN DE TOEKOMST: POLITIEKE PRIORITEITEN

TEN GELEIDE

De politieke prioriteiten dwingen ons om meer focus aan te brengen in ons dagelijkse politieke handelen in de diverse parlementen, raden en staten, maar ook in het werk op straat en in de permanente campagne. De komende jaren zullen we aan de hand van deze prioriteiten haalbare en realistische antwoorden formuleren. We zullen ze verder ontwikkelen met mensen binnen en buiten onze partij. Ze zullen GroenLinks herkenbaar maken als een partij die niet alleen klaar is voor de toekomst, maar ook laten zien dat we antwoorden hebben die toekomstbestendig zijn. Net als de uitgangspunten zijn ook de prioriteiten niet in beton gegoten. Iedere vier jaar zullen de prioriteiten herijkt worden op het congres voorafgaand aan het congres waar het verkiezingsprogramma wordt vastgesteld. Op deze wijze dienen onze uitgangspunten en politieke prioriteiten als leidraad voor de samenstellers van het verkiezingsprogramma.

TOEKOMSTVISIES

De toekomst begint met het vaststellen van heldere politieke prioriteiten. Wat kun je van ons verwachten als GroenLinks de kans krijgt onze idealen om te zetten in beleid? Wat zijn de prioriteiten voor GroenLinks? Welke scherpe keuzes maken we?

Wij willen een groene wereld

2018... Steeds meer benzinestations worden gesloten. Er zijn voldoende oplaadstations voor elektrische auto's. Treinen rijden met metro-frequentie tussen steden; de tram is teruggekeerd in het stadsbeeld. Biologische producten zijn voor iedereen betaalbaar. De bio-industrie is uitgebannen. In arme landen is de honger verdwenen, omdat hun landbouw productiever en hun economieën duurzaam ontwikkeld zijn.

Wij willen een veilige wereld

2018... Wereldwijd is het bewustzijn gegroeid dat crises rond oorlog en vrede, financiële stabiliteit, de voedselvoorziening en de klimaatverandering met elkaar samenhangen. Onder aanvoering van Europa zijn er in VN-verband en daarbuiten forse stappen gezet op het terrein van de internationale rechtsorde, het afschaffen van massavernietigingswapens, financiële verdragen en bindende afspraken rond het terugdringen van broeikasgassen. De grotere representativiteit en de ermee samenhangende democratische controle van internationale organen zijn sterk verbeterd.

Wij willen een sociaal land

2018... De leerplichtambtenaren hebben hun werk zo goed gedaan dat de schooluitval tot vrijwel nul is gedaald. Alle kinderen gaan met plezier naar school en halen hun startkwalificatie. De arbeidsmarkt biedt iedereen plaats; werknemers kunnen ontspannen participeren. De gekte op de huizenmarkt is voorbij. Koopwoningen zijn betaalbaar, de wachttijden voor huurwoningen gehalveerd.

Wij willen een open samenleving

2018... Jan Zhou en Aisha Jansen hebben evenveel kans om aangenomen te worden als ze solliciteren op een baan. Ze worden allebei uitgenodigd voor een gesprek en krijgen allebei de kans om zich te bewijzen. De kinderen van Jan en Aisha gaan naar dezelfde school en maken net zoveel kans op het halen van hun diploma. Niet alle Ahmeds en Sannes doen aan Ramadan of Kerst en de meeste Fatima's en Peters hebben geen idee waarom je met Pinksteren een extra dag vrij hebt. Maar ze gaan wel samen naar de voor- en naschoolse opvang en leren elkaar de liedjes van hun opa's en oma's.

VASTGESTELDE POLITIEKE PRIORITEITEN

Wij willen een groene wereld: landbouwbeleid en handelspolitiek

GroenLinks zet zich er in Europa voor in om het landbouwbeleid en de handelspolitiek de komende jaren drastisch te hervormen. GroenLinks wil hierbij vooral de volgende hervormingen ondersteunen:

- Ontwikkelingslanden krijgen steun om de productiviteit van hun landbouw op duurzame wijze te verhogen en meer te verdienen aan de export.
- Ontwikkelingslanden mogen hun eigen markten beschermen.
- De traditionele ontwikkelingshulp wordt steeds vaker vervangen door samenwerkingsovereenkomsten op basis van wederkerigheid en gelijkwaardigheid.
- Rijke landen sparen ruimte en energie en gaan zorgvuldig om met dieren door hun landbouw te vergroenen en te zorgen voor minder vleesconsumptie.
- Europese boeren produceren niet alleen voedsel tegen een faire prijs, maar dragen tegen een passende beloning bij aan natuurbescherming, landschapsbeheer en dierenwelzijn.

Wij willen een groene wereld: vervoer, energie en wonen

In Nederland zet GroenLinks hard in op innovatie en milieuvriendelijke technologie. GroenLinks wil hierbij vooral de volgende ontwikkelingen ondersteunen:

- Investerings in modern openbaar vervoer, het stimuleren van milieuvriendelijke auto's en het aantrekkelijk maken van het gebruik van ouderwetse diesel- en benzineauto's.
- Stimulering van wind- en zonne-energie tot groei-industrieën.
- Isolatie van alle oude huizen
- Klimaat neutraal bouwen bij alle nieuwe huizen.
- Innovatieprogramma's die investeerders en bedrijven uitdagen om echt duurzaam te bouwen, produceren en ontwikkelen, waar het kan met toepassing van Cradle to Cradle

Wij willen een sociaal land: een goede start voor alle kinderen

Gelijke kansen voor kinderen is een centraal uitgangspunt voor GroenLinks. GroenLinks wil dit bereiken door:

- Opvoedingsondersteuning en andere voorlichtingsactiviteiten gericht op gezondheid en vitaliteit (voeding, bewegen en kraamzorg).
- Voorschoolse educatie en de gratis beschikbaarheid van kwalitatief hoogwaardige kinderopvang. Dit geeft kinderen een goede start.
- Het onderwijs zo in te richten dat kinderen en jongeren zich kunnen blijven ontwikkelen.
- Het theoretisch en praktisch onderwijs in samenhang te organiseren, met hulp van werkgevers die voor iedereen stageplaatsen bieden.
- Te regelen dat jongeren altijd kunnen doorstromen naar hogere vormen van onderwijs.
- Aan alle vroegtijdige selectiemechanismen die jongeren voorsorteren op achterblijven een einde te maken.

Wij willen een sociaal land: iedereen kan meedoen

GroenLinks wil de verzorgingsstaat langs drie invalshoeken moderniseren:

- Mensen aan de slag helpen die nu langs de kant blijven staan. We verlagen de loonkosten door lastenverlichting en loonkostensubsidies aan de onderkant van de arbeidsmarkt en zeer gerichte arbeidsbemiddeling.
- Een einde maken aan de achterstand die Nederland

heeft in de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, zowel in participatie als in lonen. Dat doen we door regelingen voor verlof, leren en zorgen voor iedereen toegankelijk te maken en sociale innovatie te stimuleren.

- De rechtspositie van werknemers aanpassen aan de veranderingen op de arbeidsmarkt als gevolg van de globalisering; daarbij is specifieke aandacht voor betere ontslagbescherming, extra scholingsmogelijkheden en sociale zekerheid voor flexwerkers en werkzoekenden.

Wij willen een open samenleving: tegenstellingen en achterstanden overbruggen

GroenLinks staat op alle politieke niveaus voor het sterker maken van mensen. Onze visie op onderwijs en onze sociale politiek is daar vooral op gericht. Onze prioriteiten liggen hierbij op:

- Het hard bestrijden van discriminatie, segregatie en achterstanden.
- Het bevorderen dat mensen zich bedienen van democratische spelregels in het omgaan met conflicten en tegenstellingen.
- Het op lokaal niveau steunen van initiatieven in buurten en wijken waarin mensen elkaar ontmoeten.

Wij willen een veilige wereld: duurzaam financieel stelsel

Het financiële stelsel dient zeer grondig te worden herzien. Elementen waar GroenLinks zich de komende jaren op richt zijn:

- Een radicale vergroening van het belastingstelsel.
- Een verscherpt toezicht op banken, handelsbanken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen gericht op het transparant houden van de balansen, onder verantwoordelijkheid van internationale organen.
- Internationale regelgeving die de beloning van topfunctionarissen aan banden legt.
- Een via internationale verdragen geregelde progressieve belasting op speculatiewinsten.
- Een internationaal anti-corruptieverdrag.

Wij willen een veilige wereld: internationale rechtsorde

GroenLinks maakt zich hard voor internationale politiek die zich baseert op het internationale recht, die zich inzet voor de bescherming van de mensenrechten en die bijdraagt aan een veiligere wereld.

Prioriteiten zijn:

- Het beperken van de wapenhandel, het verbieden van clusterbommen en het nemen van stappen voor de afschaffing van massavernietigingswapens zoals kernwapens, in internationaal verband en zonodig eenzijdig.
- Het ontwikkelen en toepassen van methoden van humanitaire interventie die oorlogsgeweld voorkomen.
- Vastleggen dat militaire interventies, alleen in geval van dreigende genocide of als alle niet-militaire middelen ineffectief zijn, door Nederland alleen dan worden ondersteund als ze gesteund worden door de Verenigde Naties. Militaire operaties zijn steeds het begin van verzoening en wederopbouw.
- Vastleggen dat Nederland alle voorstellen steunt die streven naar vergroten van de representativiteit van internationale organisaties als de VN.

Wij willen een open samenleving: emancipatie en diversiteit

GroenLinks is de emancipatiepartij van Nederland.

GroenLinks stelt rolpatronen en verwachtingen die er zijn op basis van iemands sekse, seksuele gerichtheid, leeftijd, handicap of etniciteit voortdurend ter discussie en zet zich in voor het daadwerkelijk doorbreken van glazen muren en plafonds. Daarom willen we het volgende realiseren:

- De overheid stimuleert dat de diversiteit in bedrijven en organisaties verder wordt vergroot. Het is niet voldoende iedereen op papier gelijke rechten en kansen te bieden. De overheid moet een actief emancipatiebeleid voeren, achterstellingen en discriminatie bestrijden, en zo nodig bestaande achterstanden met harde maatregelen als quota wegwerken.
- Het gezin is niet langer de standaard voor wetgeving en beleid; andere vormen van samen of alleen leven worden hierin net zozeer erkend. Zorgarbeid wordt beter gewaardeerd en met regelingen voor combinaties van arbeid en zorg beter verdeeld.

COLOFON

GroenLinks, Partij van de Toekomst is een uitgave van
Landelijk Bureau GroenLinks,

De tekst is vastgesteld op het 25^e GroenLinks-congres op
22 november 2008.

Postadres: Postbus 8008, 3508 RA Utrecht

Bezoekadres: Oudegracht 312 Utrecht

Telefoon: 030-2399900

Mail: info@groenlinks.nl

Juli 2009